

05

A

948

I N
SYSTEMATIS THEOLOGICI PARTEM
Primam Generalem
DE RELIGIONE ET EJUS ARTICULIS
Generatim consideratis.

DISPUTATIO II.

De
RELIGIONE
CHRISTIANA, QUOD
ILLA SOLA SIT VERA ET
CAPESSENDA.

Quam
ALTISSIMO ADSPIRANTE

SUB
PRÆSIDIO
BALTHASARIS MEISNERI
S. S. Th. D. & Profefs. publ.

Placidâ συζητησιν ventilandam exhibet
CHRISTIANUS KÖCKERT,
Lübecens. Saxo.

*Ad diem 10. Augusti horis pomeridianis,
in Auditorio minori.*

WITTEBERGÆ,

Excusa Typis JOHANNIS GORMANNI,
ANNO M DC XXV.

RELIGIONE
CHRISTIANA QVOD

05 A 942

BALTHASAR KRISTNER
S. 8. 1. D. 8. Prof. publ.

CHRISTIANUS DE

CHRISTIANUS DE

CHRISTIANUS DE

CHRISTIANUS DE

DISPUTATIO II.

De Religione Christianâ, quod illa sola
sit vera & capeffenda.

NON planè insulsè flos illibatus
populi, Suadeq. medulla Tullius scriptura
reliquit, Deos (Deum voluit dicere sem-
per. hæc errarunt Ethnici) quâ mente,
quâ pietate quisq. colat religionem, in-
tueri. Religione enim vita constat. Cum
verò omnes religione moveantur, sua
autem cuiq. optima videatur, ut qua non ratione sed affectu
di iudicetur à singulis, nostrum est, qui Christiani audimus,
sedulo cavere, ne pro *ἄλλῃ* Rom. 12. v. 1. falsam, Jer. 8. 5. pro
purâ & immaculatâ, Jac. 1. 26. vanam doctrinam Jer. 10. 18.
vel ipsi arripiamus, vel ab aliis obtrudi nobis rerum ignaris
patiamur. Etenim ut est in proverbio: Religionem non quo
nos volumus, sed quo nos ducit, sequi debemus. Quid? quod
vel sexcenta scripturae monita ex falsis veram religionem esse
deligendam seriò præcipiant. Inculcat hoc Christus Matth.
7. 15. Et cap. 24. 25. Et 26. Paulus Philip. 3. 2. Johannes 1. Ep.
4. 1. ubi jubemur *δοξάζειν τὴν ἀληθείαν*. Quibus adhorta-
tionibus locum relicturi ex omnium religionum censu illi de-
mum palmam damus, qua Christiana appellari consuevit. Hæc
jus igitur uberio rem considerationem priori Generali de Reli-
gione Disquisitioni per Dei omnipotentis gratiam jam nunc
subjungemus.

Annue summe Deus nostris precor annue captis
Te non dante labor noster inanis erit.

A 2

TEHO.

Velut Christiani, sic Christiana Religio à solo Christo, tanquam ab autore primo, nomen habet, licet postea etiam alias quoq; denominationes aliis respectibus consequatur.

Εὐαγγελισ

Christiana Religio Primariam denominationem à solo Christo accepit, tanquam ejus Autore primo, cui hic honor debetur propter primam institutionem, propagationem, illustriorem, manifestationem, confirmationem. Quis enim in Paradiso primus primis parentibus hanc doctrinam proposuit? Christus? Gen 3. 15. confer Chaldeum Paraphrasten in eod. c. 3. v. 8. ubi expressa est vox Meimera seu $\tau\tilde{\eta}\ \lambda\acute{o}\gamma\tilde{\eta}$. Quis eandem per Prophetas Sanctos Dei homines Spiritu Dei actos propagavit? Christus Hebr. i. v. 1. Luc. 2. 70. Quis viam Dei in veritate docuit? Christus. Matth. 22. v. 16 Hebr. 1. 2. Matth. 4. 20. Joh. 1. 18. Quis Apostolos religionis orthodoxæ præcones in omnes mundi angulos, remotissimasq; terrarum oras ablegavit? Christus Matt. 28. 19. Marc. 16. 15. Quis deniq; divinis divinam doctrinam stabilivit miraculis? Idem Christus Joh. 3. 2. Marc. 16. 25.

Neq; tamen ita solus & primus auctor statuitur Christus, ut prima & tertia Trinitatis persona, Pater scilicet & Spiritus Sanctus excludantur. 1. cum ab inclusione unius ad exclusionem alterius non valeat consequentia, ut vulgatum axioma Logicorū habet. 2. cum opera Trinitatis ad extra sint indivisa, ad quam operum, divinatorum classem totum Religionis Christianæ negotium referendum esse, quis nesciat? 3. cum in operibus ad extra & respectu creaturarū, quando nominatur tantum una persona vel duæ tota Trinitas intelligatur juxta observationem Chemn. in L. C. p. 1 p. 98. 4. Cum Religionis Christianæ & Pater & Spiritus Sanctus autores salutentur in sacris literis. *Sermo enim quem audisti, non est meus, sed ejus, qui misit me.* PATRIS inquit Christus Joh. 14. 24. confer ejusdem cap. v. 10. & II. *Spiritus Sanctus est, quo impulsore agitati sancti viri, Prophetæ scilicet locuti sunt.* 2. Petr. 1. 21. *Spiritus sanctus est, qui prænuntiavit in Prophetis passionem Christi.* 1. Pet. 1. 11. Atq; hæc primaria hujus appellationis, qua Religio Christiana talis dicitur, est ratio. Secundaria hujus Denominationis causa potest desumi 1. à Materia, & 1. quidem Subiecto, in hæronis, qui est Christianus populus, qui induit Christum ejusq; particeps ac imitator est, h. e. verè Christiana, Catholica atq; orthodoxa Ecclesia, in qua
sola

tota est vera Religio *omnis ipsa sola sit in manus voluntatis & voluntatis*
veritatis 1. Tim. 3, 15. 2. Objecto principali seu Speciali quod Chri-
 stus cui uni nos religio religat, quia inter mentem nostram, quã
 illum intelligimus & veritatẽ id est lucem interiorẽ per quam illũ
 cognoscimus, quaq; illum colimus, nulla interposita creatura est.
Christus enim est, de quo testantur scriptura Joh. 5, 39. 4. de quo Moses scri-
pfit in lege & Propheta vi. Cor. 2, 2. 2. Forma, quæ cõsistit tum in omni-
modã cũ Christi doctrinã vivã voce tradita conformitate tum in
exacto omnium fidei articulorum systimate. 3. Fine qui hic est,
ut credamus quod Iesus sit Christus ille filius Dei, & ut credentes vitam be-
beamus per nomen ipsius Joh. 20, 31. 4. Effectu, quia homines efficit
Christianos. / ex Ethnicis Christo addictos seu fideles, Christo
constanter adhærentes. 1 Act. 11, 25, 26.

3. Eadem Christiana Religio habet alias quoq; appellationes,
 quæ tamen omnes secundariæ sunt, aliosq; ob respectus eidẽ assi-
 gnantur: Dicitur n. Religio Vera 1. respectu oppositionis quatenus
 opponitur 1. *falsæ Sap. 4, v. 11. & falsitatis Jer. 8, 5. vanitati Ps. 24, 4.*
& 31, 7. 3. mendacio Jer. 20, 7. Somniis Jer. 23, 28. cuilibet errori seu πλῆθος
αἰρέτων. 2. Th. 2, 10. 2. quia veritas est. Joh. 17, 18. 2. Th. 2, v. 10. 3. quia
firma & stabilis Ps. 93, 5. imò βεβαιότερος λόγος 2. Pet. 1, v. 20.

2. Appellatur Sana 1. Tim. 6, 3. 2. Tim. 1, 13. metaph. ducta à me-
 dicis quibus valetudo recuperata post Deum accepta fertur. Sana
 autem vocatur ratione sui ipsius: *quia utilis est ad docendũ ad arguendũ*
ad corrigendũ, ad erudiendum in justitiã 2. Tim. 3, 17. 2. respectu nostri
quibus sanitatem spiritualem confert. Etenim neq; herba neq; mala-
gma sanavit eos sed tuus Domine sermo, qui sanat omnia. Sap. 16, 12.

3. Nuncupatur Munda & Immaculata Jac. 1, 27. partim ratione
 subiecti, apud quos deprehenditur, *qui sunt mundi corde Matth. 5, 8.*
 quiq; à mundo se illibatos servant Jac. 1, v. ult. 2. partim effecti,
 nempe purificationis Ps. 19, 11. & 12. 4. Dicitur & Catholica quod eã
 nõ unus aut alter cætus sed tota Christianorũ multitudo omnes
 omnino fideles, ubicunq; terrarũ vivant, uno ore constanter pro-
 fiteantur. 5. Orthodoxa vocatur, quo sensu opponitur heterodo-
 xæ, quæ dogma quoddã peculiare & scripturis vel omni vel ali-
 qua ex parte adversum spargit. Tantum de Synonimis Christia-
 næ religionis, præcipuis, quibus addi possunt alia Religionis veræ
 attributa, quæ cum in genere Religioni assignata extent in priori
 proximè præcedenti disputatione, huc ad Christianã Religionẽ in
 specie facilè accommodari possunt.

A 3

3. Cate-

Polan. lib. 9
 Syntag. c. 5.
 4 Act. 19.
 v. ult.

rum facere videtur uberior exactiorq; nominis Christiani cogni-
tio. In eo igitur cum primis consideranda sunt 1. ejus derivatio
& significatio. Vox Christianus sive *χριστιανός* quoad originem
suam non est Latina sed Græcanica, derivaturq; non *δὸν τῆς*
χρῆστος quod est uti, sicuti Justino videtur, Apol. 2. illud enim sem-
per scribitur per jota hoc per *ἦτα*: neq; à chrismatè ut censet Bar-
radius l. 9. Conc. Evang. c. 2. Sed à verbo *χρῆσεν* quod est ungere
item pungere unde fit passivum *χρῆσμαι* ungor hinc oritur verba-
le nomen *χρῆστος* idem quod unctus, cui respondet Hebræum
משח à radice *שח* unxit. A verbali *χρῆστος* porro fit *χριστιανός*
Christianus qui se Christi discipulum profitetur & à Christo se de-
nominat. Unde & Christiani uncti Dei appellantur Psal. 105. 16.
2. Appellationis ratio. Ab Imperatore suo peculiare olim mili-
tes fortiebantur nomen. Pompeii enim castra qui sequebantur,
Pompeiani, à Cæsaris partibus qui stabant Cæsariani diceban-
tur. Dux sacræ & spiritualis militiæ est Christus Apoc. 12. ille so-
lus est *ישמחמח* Exod. 15. 3. apud hunc stipendia merere cepi-
mus quando baptismatis lavacro tincti sumus. Unde etiam me-
ritum ab hoc duce Christiani cognomen duximus. Quemad-
modum vero *Christi nomen est nuncupatio potestatis & regni* teste
Lactantio lib. 4. d. v. cap. 7. Sic Christiani titulus Christum in-
volvens & à Christo derivatus summam innuit excellentiam &
potestatem. Ut enim ille, Christus inquam, unctus est à Patre,
præ consortibus Psal. 45. 8. ita nos uncti sumus, ab hoc uncto, cum
consortibus. Ut in V. Test. Reges, Prophetæ & Sacerdotes un-
gebantur, & præter hos supremi ordinis homines nemo in un-
ctionis hujus consortium admittebatur, sic nos qui Christiani
seu spiritualiter uncti sumus, Christo acceptum ferimus, quod
simus *regale Sacerdotium* 1 Pet. 2. 9. *Reges & Sacerdotes coram Deo &*
Patre ejus Apoc. 1. 6. De hac vero Christianorum præstantiâ cum
luculenter elegantissimeq; disseruerit Cl. Rev. & Excellentissimus
Dominus Præses, Patronus & Præceptor meus semper honoran-
dus, in oratione suâ, quæ inscribitur *Christianus*, memor ero vete-
ris effati, Manum de tabulâ, nec noctuas Athenas feram. 3. Usur-
patio, usurpatur hæc vox vel in bonam partem, tum in *Sacra*
Scriptu-

Scriptura Act. 11, 25. Act. 26, 28. 1. Petr. 4, 16. tum in Ecclesiasticis preceptoribus. B. Augustinus Christum ita compellat vocasti me nomine tuo, signasti me sanguine tuo, unxisti me oleo tuo, de quo tu unctus fuisti, ut à te Christo dicerer Christianus August. in soliloq. cit. Cam. cent. 3. c. 4. Apertius Athanasius in orat. contra Arrianos. Nunquam populus Episcoporum suorum, sed Domini, in quem creditum fuit, nomen usurpavit. Certè non à beatis Apostolis preceptoribus nostri ministris, Evangelii Servatoris nostri nomenclationem, adepti sumus sed à Christo Christiani, & sumus & perhibemur. Lactantius d. ver. sapientia in fine lib. 4. Christiani esse desierunt, qui Christiano nomine amissa humana & externa vocabula induerunt. Vel in malam partem apud Ethnicos: Nero enim Anno 14. Imperii sui tale edictum edidit: Quisquis Christianum se esse confitetur, is tanquam generis humani convictus hostis sine ulteriori sui defensione, capite plectitur. Si Tiberis ascendit in mania, si cælum stetit, si terra movit, si fames, si lues, statim Christianus ad leonem acclamatur. Tertullianus citatus à Camer. c. 39. cent. 1. vide hujus generis plur. apud Camer. dist. c. 39. & cent. 3. c. 1, 2, 3, 4.

4. Hic pulchra datur occasio differendi de ardua illà Quaestione. Possitne religio ab homine denominari? Resp. Nomina ab hominibus interdum assumere licet, non tamen eo fine, ut hostiplos, à quibus denominatio petitur, solos primosq. fidei & veritatis inventores & inceptores statuamus, sed ut pretiosum à vilis separemus, Jer. 15. v. 10. hoc est, nostræ religionis socios, ab alterius fidei & confessionis asseclis sejungamus. Quamquam autem hoc malè habet Calvinianos, magis Christianorum quàm Calvinianorum titulum adfectantes, nimirum ut hac generali appellatione ceu pelle ovina incautos facilius decipiant, exemplo tamen & autoritate eorum minimè adduci possumus, ut priorem opinionem deseramus, quæ sãt multis stabilitur rationibus. 1. Etenim apud Esa. 44. 5. homines N. T. vocantur alii nomine Jacobi alii nomine Israelis, quod tamen nullibi improbari, sed potius loco dicto approbari cernimus. 2. Quis nescit Israelitæ verum nomen à Christo inditum esse Nathaneeli Joh. 1. v. 47. 3. Nonne vero D. Paulus fideles, quibus Christiani nomen in baptisma te jam antè fuerat impositum, nuncupat Abrahamæ filios? Gal. 3. 7. 4. Nonne idem Apostolus semetipsum vel jam conversum dictat

tat Phariſaum, Actor. 23. 8. 5. Quid de his dicendum, qui ob di-
vortium quod à ſana doctrinâ fecerāt, Nicolaitæ à Spiritu Sancto
appellantur. Apoc. 2. 6. 6. Quid? quod primitiva Eccleſia ſuo
quamlibet hæreſia peculiari nomine inſigniverit? Ergo quod
CHRISTO, quod Paulo, quod primæ Eccleſiæ diſtinctio-
nis gratiâ facere licuit, nobis in re ſimili facere non fit lici-
tum?

Breviter diſtinguimus inter nomen *Confessionale*, & *magiſtrale*
(ut ita loqui fas fit) hoc, quod peritur ab homine tanquam fidei
magiſtro, negamus ulli mortalium competere, freti effato Paulino
1. Cor. 3, 13. Illud, quod diſtinctionis ergo deſumitur ab homine,
velut fideli miniſtro, ejus, cui addicti ſumus confessionis, omni-
nò tolerari poſſe judicamus. Sed ne ſoli facem allucere videar,
ablegandos puto eos, qui uberiori hujus controverſiæ cogno-
ſcendæ cupiditate ducuntur, ad eruditiffimū. Ad. Reverendi Cla-
riſſ. Excellentiffimiq; Dn. Dn. Balduini, Præceptoris Fautoris
Promotorisq; mei pl. colendi commentarium ſuper 1. Eplam
ad Corinth. c. 1. part. 2. quæſt. 3. conſulatur inſuper Calvinismus Gi-
ſenii Diſp. 1. Theſ. 9. & q. 3. Hæc de Theoremate 1.

THEORMA II.

*Religio Chriſtiana eſt doctrina, à Chriſto ipſo propoſita,
per Apoſtoloſ propagata, quâ Deus recte agnoſcitur & colitur,
ut vitam æternam conſequamur.*

Definitio hæc conſtat Genere & cauſarum enumeratione.
Genus hoc eſt doctrina. Non enim religio Chriſtiana eſt nata
quædam lex quam non didicerimus, acceperimus, legerimus, ſed
ex natura ipſa arripuerimus hauferimus expreſſerimus, non: ve-
rum in ſacris liceris ejus cognitio deprehenditur, ad quas pervol-
vendas ea propter à Chriſto ablegamur. Joh. 5, 39. Cauſa effi-
ciens hic datur & principalis, quæ Chriſtus. Ille enim tum in
paradiſo, tum in diebus carnis ſuæ, hanc nobis enarravit. Joh. 1, 18
& minus principalis ſeu Inſtrumentalis nempe Apoſtoli, qui
partim voce partim ſcriptis doctrinam hanc longe lateq; diſſe-
minarunt, qui exiverunt & predicaverunt ubiq; locorum, Domino coope-
rante

orbis terra verba eorum Rom. 10, 18. qui loquuti sunt inspirati à Spir. S.
2. Pet. 1, 21. Non tamen est, quod quisquam putet ita dici Aposto-
los propagatores Relig. Christianæ: ut hujus laudis socios ha-
beant nullos Prophetas Vet. Testam. sanè hunc sibi meritò ho-
norem vendicant cujus rei illustre documentum præbet vel solus
Elias, cujus singularis celebratur industria ac Zelus in repurgan-
da à fermento Baalitico vera doctrina quam etià de meliori notà
populo commendavit ut videre est 1. Reg. 18, 12. & seq. Sed cum
hæc à Prophetis instituta propagatio intra Judææ regionis limites
ordinariè se continuerit, nec ultra sit progressa, Apostoli contra
totum orbem veritatis cælestis præconio repleverint, meritò his
propagationis hujus primatus defertur. Materia seu objectum
principale est DEUS unus in Essentiâ & trinus in Personis,
1. Joh. 5, 8.

Forma consistit in duobus 1. agnitione Dei, cui Christus
ipse tribuit vitam eternam Johan. 17, 1. que est perfecta justitia & ra-
dix immortalitatis Sap. 15, 3. per quam multi justificantur. Esa. 53, 11.
2. In cultu Dei Agnitio enim Dei non oportet sit duntaxat theo-
retica, sed cum primis practica, quare ad eam cultum Dei ac-
cedere necesse est. Nam scriptum est. Dominum Deum tuum a-
dorabis & illum solum coles. Matth. 4, 10. Non in verbis sed in factis
res nostra religionis consistunt inquit Justin. Hæc si sciveritis, beati si-
feceritis, dicit salvator. Johan. 13, 17 vide 1. Cor. 13, 1. Finis est con-
sequutio vitæ æternæ. Pietas enim ad omnia utilis est, habens promif-
sionem, hujus & future vitæ 1. Timoth. 4, 9. hic est finis fidei vitæ eter-
næ 1. Petr. 1, 9. Etenim ut nauclero portus, in stadio currenti-
bus meta, militi victoria proposita est, sic Christiani
omnia consilia actionesque ad vitam referunt
beatiorē.

*Tendimus huc omnes metam properamus ad
unam.*

B

THEO-

THEOREMA III.

*Præcipui Christiana Religionis articuli ratione objecto-
rum concernunt vel DEUM, vel Angelos, vel hominem.*

Hæc est generalis distributio Principalium articulorum Christiana Religionis. Ut autem hæc paulo uberius & in specie explicentur, sequentia notanda sunt capita. 1. De DEO docent Christiani esse aliquem Deum, eumque esse Essentiam spiritualem, æternam infinitam, veracem, omnipotentem, iustam, sapientem, omnipræsentem, Patrem æternum, qui ab æterno genuerit Filium, & Filium, qui est imago Patris, & Spiritum sanctum, ab utroque procedentem. 2. Eundem unum in Essentia & Trinum in Personis Deum liberrimâ voluntate, omnes res, quæ factæ sunt, optimas creasse, ut à creaturis præsertim ab honore eius bonitas celebraretur. 3. Ab eodem omnes res creatas conservari & gubernari, & præcipuè pios à Deo curari. 4. Deum benevolè erga homines affectu impulsus, voluntatem essentiamq; suam nobis patefecisse in Sacra Scriptura, undè omnia, quæ ad salutem nostram æternam necessaria sunt, sufficienter petere possumus.

De Angelis docet Christiani, esse illos creaturas seu Essentias Spirituales, à creatore Deo in bonitate & veritate, excellētī intelligentiâ & virtute conditas, ut creatorem celebrent, hominibus interserviant & æternâ felicitate fruantur. Eorum autem multos in concreatâ veritate non stetisse, sed liberâ voluntate deficientes. Deique hominumque hostes factos, æternis vinculis ad iudicium reservari.

Hominem quod concernit. 1. Credunt Christiani, eundem esse ad imaginem Dei conditum in sapientiâ mentis, rectitudine voluntatis, & ordinatâ moderatione appetitus, idq; factum in *Statu Integritatû*, verum postea imaginem Dei congenitam, per peccatum in Paradiso admissum amissam esse unde sequuta est cæcitas mentis, propensio voluntatis ad malum & ἀταξία appetitus.

2. Autorem peccati, ab Adamo commissi, non esse DEUM, sed Diabolum esse causam προκαταρκτικὴν, hominis vero liberū arbitrium.

posteros Adami penetrasse Rom. 5. Unde velut ex malâ radice
multa peccata actualia hodiè oriùtur. Idque pertinet ad *secundum*
statum hominis videlicet *Lapsus*.

3. Docent porro, Deum omniscium providisse hanc futu-
ram imaginis amissæ jaeturam, Itaque cum hominem in æter-
num perire nollet, inde ab æterno paternum consilium de huma-
ni generis per Christum instituendâ *reparatione* iniisse. Illud consili-
um vero absolvitur 3. membris 1. Misericordia Dei, Patris erga
totum humanum genus. 2. Merito Christi pro omnibus homini-
bus, 3. Universali verbi ministerio in quo per Spiritum Sanctum
omnes homines vocantur. 4. Dicunt etiam Christum ve-
rum Deum & æternum Dei filium, in tempore, propter salutem
nostram, ex Maria virgine humanam naturam assumpsisse & ita
τέλειον θεὸν ἔχει τέλειον ἄνθρωπον, in unâ Personâ existere, & constare
duabus naturis, divinâ & humanâ, *ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέ-
τως, ἀχωρίτως* unitis. 5. Eundem triplici officio fungi. Pro-
phético Sacerdotali & Regio.

6. Fidem porro esse medium, quo Christum apprehendimus
& salutem consequimur. Hanc autem constare 1. notitiâ omni-
um articulorum fidei. 2. assensu 3. & fiduciâ ex Evangelicis pro-
missionibus de gratuita remissione peccatorum orta. 7. Duas
esse partes doctrinæ Christianæ, Legem & Evangelium. Illam
facienda, hoc credenda proponere, 8. Huius doctrinæ utrius-
que praxin esse penitentiam, quæ constat Contritione & fide,
quam sequitur Nova obedientia. 9. Hanc autem peniten-
tiam reperiri nusquam nisi in unâ sanctâ Catholicâ & Apostolicâ
Ecclesiâ, quæ est cœtus amplectentium verbum Dei & utenti-
um Sacramentis, à Deo institutis, quibus Christo capiti inferun-
tur, regenerantur & post multas tribulationes, pro quibus aver-
tendis Deum orant, glorificantur. 10. Sacramenta sive sigil-
la gratiam conferentia N. T. esse duo: unum Initiationis, videli-
cet Baptisma, Alterum Confirmationis, videlicet Cœnam Do-
mini. 11. Justificari hominem gratis universali Dei patris gra-
tiâ, merito Christi, & fide in Christum, per Spiritum Sanctum.

accensa, Quæ omnia pertinent ad statum 3. *reparationis*. Sequitur
quartus *status post mortem*. Hic 1. Fatentur finem esse & vitæ huma-
næ & omnium rerum, Illum dicunt mortem corporis (anima e-
nim. quæ non cum corpore sepelitur, est immortalis,) hanc vo-
cant Novissimum diem. 2. Limbum Patrum, ac Purgatorium, ,
ut & eam quæ pro animarum ex inferno liberatione tum ad fan-
ctos deferretur tū ab ijsdē instituitur orationē pro ridiculo & mani-
terriculamento habent quin potius statuunt post confirmatio-
nem seculi extremum futurum esse iudicium, ubi omnes coram
tribunali Christi constituemur & reddenda erit omnibus ratio
de dictis factis cogitatisque, & qui bona egerunt, resuscitatis, a-
nima iterum donatis, glorificatisque à Christo corporibus, ibunt
in vitam æternam qui vero mala in ignem æternum. Hæc bre-
vis summa est potissimorum Christianæ Religionis Articulorum.

THEOREMA IV.

*Sola Religio Christiana est vera, id quod demonstrari
potest argumentis & numero plurimis & robore firmissimis.*

Certitudinem & veritatem Christianæ Religionis variè
varii probant. Præstitit hoc Flacius p. 2. Clav. tract. 7. Mornæus in
lib. d. ver. relig. Christ. c. 20. Didericus in L. de Scriptura Hunnius in
libr. de Majestate Scripturæ alijque ferè innumerabiles, qui o-
mnes dum scripturæ autoritatem (id quod plerique fecerunt)
probatam dederunt, etiam Religionis Christianæ confirmarunt
certitudinem cum hæc ab illâ dependeat: Ut autem brevitati
studuisse videar, ex tanto tot argumentorū cumulo ea duntaxat
in præsentiarum deligere, & delibare placuit, quæ potiore vim
habere videntur.

1. Argument. *A religioni Christiana plusquam humana & planè di-
vina persuasione.* Syllogismus hinc emergit talis Cujus religionis
planè divina datur persuadendi ratio & modus, ea est vera: Chri-
stianæ religionis datur planè divina persuadendi ratio & modus
E. Major per se liquet. Ut enim subitaneus facilisque voluntatis
consensus & approbatio rerum humanarum est. Sic divina per-
suasio mysteriorum credendorum, arguit, in ijs plusquam huma-
nam.

nam latere virtutem ac excellentiam. Minor confirmatur 1. modo illo, quo in orbem vera introducta est religio. Nam à paucissimis hominibus (nulla neque humanâ eruditione eloquentiâque instructis nec vi armatis & præterea eiusmodi res docentibus, quæ magnâ ex parte hominum voluntatibus atque adeo ipsi carni repugnant) plurimi sapientissimi unâ vi veritatis, Domino cooperante, eo adducti sunt, ut errorem patrum confirmatum ab ipsâ temporis diuturnitate desererent, & Christianam doctrinam amplectererent. Quod sanè naturaliter absque aliquâ vi majore & planè divinâ nullo modo fieri potuit. 2. testificatione Augustini qui lib. d. ver. relig. c. 3. talem fingit casum. Si priusquam Christianam Religionem mundus complecteretur, sapientium Philosophorum aliquis interrogatus esset, utrum censeret, sine virtute divinâ per unum paucosve homines, nullâ potentiâ aut doctrina excellentes, persuaderi mundo illa posse, quæ Christum & Apostolos persuasisse jam cernimus, Respondisset credo ille (inquit Augustinus) non posse hoc ab hominibus fieri, nisi is, quos ipsa Dei virtus atque sapientia commendasset, ut omnia contemnendo, quæ pravi homines cupiunt & omnia perpetuando, quæ horrescunt, genus humanum ad tam salubrem fidem summo amore atque auctoritate converteretur. 3. teste Scriptura 1. Cor. 2, 4. Sermo meus non in persuasibilibus humana sapientia verbis sed in Omissione Spiritus & virtutis, ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.

2. Argum.

2. A materiâ religionis Christianæ planè divinâ. Argumentum hinc oritur eiusmodi. Quæcunque religio. 1. ea dogmata proponit, quæ ita ardua ac difficilia, ut omnem rationis captum excedant. 2. vaticinia de futuris rebus certissimo eventu comprobata continet, ea sola est verissima. Christiana est talis. E. Major est certa. Nam 1. cum multæ rerum naturalium à priori cognoscantur, rerum contra credendarum præsertim verò mysteriosarum divinorum ea sit difficultas, ut à priori nullo modo cognosci queant, certè hæc ipsa religionem Christianam eximit à conditione rerum humanarum.

B 3

2. Vati.

num. quod constat ex Ef. 4. v. 9. Minor stabilitur quoad prius membrum inductione mysteriorum divinatorum, ex quorum magno numero duo tantum adducere libet. Prius est de Trinitate Personarum & unitate Essentiae in Deo qui habitat in luce inaccessiblei, quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest. 1. Tim. 6, 16. Joh. 1, 18. Exod. 33, 20. Alterum de Christo θεανθρώπου, quod ομολογηθῆναι μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον vel Apostolo teste 1. Tim. 3. v. 16. Posterius minoris membrum constat vel ex unica de Christo in carnem venturo praedictione qua de Esaias c. 7. vaticinatur, quae eventum sortita est teste Luca c. 2. v. 7.

3. Argumentum.

3. Ex apta harmonia & perfectione Religionis Christianae. Prodit hinc argumentatio talis. In qua Religione deprehenditur 1. convenientissima harmonia. 2. fidei & morum nec non veritatis confirmandae, falsitatis refutandae perfecta norma, illa est vera Religio. Christianae Religioni utrumque competit. E. Maioris prima probatio hinc fluit, quia pulcherrimus religionis ordo evincit ab eo illam constitutam esse. qui non est Deus confusionis. 1. Cor. 14, 33. Secunda inde desumitur: quod res omnibus numeris absoluta ac perfecta non nisi a Deo proficiscatur, Homines enim in multis offendunt omnes Jac. 3, 2. ex parte cognoscunt 1. Cor. 13, 9. Diabolus est Spiritus mendax 1. Reg. 22, 22. in veritate non fectit & veritas non est in eo, cum mendacium loquitur ex proprijs loquitur, quia mendax est & pater mendacij. Coelites seu Angeli boni non sunt mundi in conspectu Dei Job. 14, 15. Cum igitur, neque ab hominibus, nec a Dae-mone, nec a bonis angelis perfectio tanta oriri potuerit, relinquatur eius unica causa Deus, qui perfectus est Matth. 5, 48. cuius perfecta est sapientia Job. 11, 7. Minor confirmatur, & mutuo consensu partium doctrinae tum inter se tum cum utriusque Testamenti Canone, & perfecta instructione hominum ad omne bonum opus 2. Tim 3:17.

4. Argumentum.

4. Ab Effectu Religionis Christianae. Syllogismum hinc fabrico-talem. Illa doctrina, cuius est admirabilis vis in alliciendis demulcendisque hominum animis, est vera Religio Christiana est talis doctrina. E. Major est manifesta, quia docet hoc satis calamitosorum

colorum hominum consolatio, qua fruere non habent. *Ubi*
est Job. 16, 2. Reperere hoc suo exemplo Jacobi filij filia que: Fru-
stra enim parentem filioli sui Josephi obitum afflictum lugentem
consolati conabantur. Gen. 37, 35. Minor patet tunc ex Scriptura
testimonijs 2. Tim. 3, 17. Rom. 15, 4. Proverb. 30, 5, 6. *ψ.* 19, 8. *σ.* 11, &
13. *ψ.* 29, 7, 8, 9. tum speciali effectuum recensione: hæc enim reli-
gio docet ignorantes, *ψ.* 19, 9. *ψ.* 119, 99. confutat contradicentes
Act. 6, 10. delectat auscultantes. Joh. 6, 68. efficaciter solatur mœ-
rentes *ψ.* 19, 93, & 94. convincit refragantes. Cuius rei illustre no-
bis exemplum præbet Philosophus argutissimus, qui non arte hu-
manâ sed vi verbi divini persuadebatur, ut Christianam religio-
nem capesseret, videatur Hærennefferus in L. de scriptura.

5. *A miraculis quibus Christiana Religio fuit obfignata.* Argumen-
tor ita. Quæ doctrina miraculis divinâ planè virtute editis con-
spicua est, illa est vera. Atqui Christiana Religio est talis. E. Ma-
jor probatur, quia *Deus facit mirabilia solus* *ψ.* 72, 18. *quia Deus facit*
mirabilia magna solus *ψ.* 136, 4. Minor demonstratur partim per mi-
racula, quæ à Mose & Prophetis, partim per ostenta N. T. quæ
tùm à Christo tùm ab Apostolis fuere edita, Inter quæ omnia
principem locum teneant illa quæ immediatè a Christo solo pro-
fecta sunt. Ille enim talia patravit, *quæ à seculo nō sunt audita*: Joh.
9, 32. *talia opera fecit, quæ nemo alius fecit.* Joh. 3, 2. Joh. 15, 24. &, quod
palmarium ego puto, *idē dō dō dō* hæc omnia præstitit. Actor. 3,
12.

At verò duplex occurrit circa Majorem difficultas. 1. Prima
Unde constet hæc miracula & fuisse vere divina, & ad confirmationem do-
ctrinæ Christi producta. Delio hic natatore opus est, seu potius
Christo duce, quo auspice de tantâ re sic habendum censeo.
1. Miracula hæc fuisse non aliunde nisi à Deo orta evincitur. 1. ex
eorum eminentiâ & sublimitate. Talia enim illa sunt, ut humana
mentes ad ea obstupescant. Exemplorum instar est effatum populi
dicentis. Quis est hic cui ventus & mare obediunt? Matth. 8, 20.
2. ex modo quo illa patrata sunt: Præstigatorum filij, longo ap-
paratu præmissa, tandem aliquando aliquid proferunt, quod ad-
miracione dignum videatur. Contra Deus solo verbo Christus
prece, ad res maximas gerendas utitur: cuius rei documenta extant
ψ. 33, 9.

visibilem manifestationem, vel per Scripturæ testificationem. Sic ubi terræ ruptæ hiatus Coram cum asseclis absorpit, Domini gloria dicitur apparuisse Num. 16. 20. Sic maris rubri divisio tribuitur Deo *ψ. 78. 14. 4.* Quia ipsi veritatis hostes talia miracula prodiginis habuerunt. Hinc Magi per Mosen edita prodigia divina esse asseruerunt, cum faterentur *hinc esse digitum Dei.* Exod. 8. 19. Centurio ad Christi crucem consistens viso terræ motu dixit *hic vere erat filius Dei* Matth. 27. 54. Dionysius Areopagita cum, patiente Christo in cruce, adspiceret Soli deficere lumen exclamasse dicitur. Aut Deus patitur, aut machinæ mundi dissolvetur. Ad Alterum quæstionis caput, nempe unde constat, edita esse hæc miracula ad fidei confirmationem. Respondemus, hoc patere 1. ex exemplo Christi, qui probaturus unum fidei articulum, de suâ incarnatione jam factâ, ad miracula provocat à se edita. Matth. 11. Idem esto de probatione reliquorum articulorum iudicium.

2. A fine. Nam, cum Christi miracula idcirco consignata sint, *ut credamus quod Iesus sit Christus, ille Filius Dei*, quid cogitare aliud possumus, quàm in eius gratiam miracula facta esse, per quem fiebant. Quod si prius de gloriâ Christi constat, non poterimus amplius dubitare de veritate universæ doctrinæ Christianæ, quæ hunc autorem habet. 2. Secundum dubium est, quid sit inter Divinæ & Diaboli prodigia discriminis? Non abs re hoc quaeritur, cum *Antichristi adventus sit secundum operationem Satanae* 2. Thes. 2. 9. *cum certum sit pseudoprophetas surrecturos esse, daturusq; signa & prodigia.* Matth. 24. De tota autem re sic habendum. Discrimen 1. est **DEI** miracula fiunt ex absoluta potestate **DEI**, qui, quicquid vult, facit Ps. 115. 3. & 135. 6. Diabolus non ex absoluta sed determinatâ à Deo permittente nec impediante potestate sua promit miracula. Hinc ne quidem pulices Deo invito potest producere. Exod. 8. 19. hinc Deo nolente Jobi corpus nullo pacto lædere valuit. Job. 1. 12. hinc sine Christi indultu nequivit porcos invadere Matth. 8. 31. 2. Dei miracula sunt reipsâ talia: Diaboli sunt meræ præstigiæ & ludibria. Quo pertinet historia de cœco

de cæco & claudo à Vespasia no sanato, qui tamen non verè sed
apparenter & oculorum & pedum usu fuerat privatus, teste Tacito
lib. 4. hist. & Tertul. in Apol. c. 22. 3. DEUS magna innumera-
q; Pſal. 72, 18. & Pſ. 136. 4. Diabolus minima pauciſſimaq; admi-
ratione digna opera producit, 4. DEI opera diriguntur ad ſui ipſi-
us gloriam hominumq; emolumentum; Diaboli fictitia miracula
neq; DEI gloriam nec hominum juvant ſalutem, ſed potius vel
ad ambitionem & gloriam Diaboli ut Matth. 4, 8. vel ad oppu-
gnandam veram doctrinam ſpectant, qualia ſunt miracula Anti-
chriſti ſeu Papiſtica. 2. Theſ. 2, 9.

6. Argumentum ducitur à *constantia Martyrum*. Argumentandi *6. Argum.*
ratio hæc eſto. Quam doctrinam innumerabiles omnis ordinis
& ſexus & ætatis homines (qui & DEO placendi verèq; religio-
nis cognoscendæ colendæq; incredibili cupiditate accenſi, & ſin-
gulari vitæ integritate conſpicui) ſic amplexi ſunt, ut vitam ipſam
amittere maluerint, quam eam, quam profitebantur, doctrinam
deſerere, illa eſt vera religio. At de Chriſtianâ Religione verum
eſt prius. E. Major prrobatur 1. ex DEI providentia, quia cùm
homines ad eum ſinem creati ſint à DEO, ut ſibi verâ religione
atque cultu ſerviant, aut nullis omninò (quod incredibile eſt,) aut
illis maxime ſecundum rectiſſimam ſuâ providentiæ normam,
opitulari, ad eam rem putandus eſt, qui tam ardentè ipſi ſervire
cupiunt, ut quo placerent illi, non modò ſanctiſſimè vixerint, ve-
rum etiam (quod omnium maximum eſt) conſtantiſſimè mor-
tem pro illo oppetiverint. 2. Ex DEI bonitate & charitate erga
homines. Nam quam eſſet ab illâ alienum, inò verò quàm cru-
dele eſſet, permittere, atque pati, ut homines ea voluntate, eo
ſtudio religionis eo deſiderio ſalutis, ea vitæ innocentia in nego-
tio ſummo, quod ad ſalutem æternam ſpectat, fallerentur, ac vi-
tam etiam ſine utilitate prodigerent! Hoc certè nemo qui modò
convenienter rationi iudicet, perſuadere ſibi poſſit de DEO, ſiqui-
dem eum & ſapientem & providum & clementem & noſtri a-
mantiffimum eſſe illa cognitionis luce, quæ mentibus noſtris eſt
innata, compertum omnes habemus. Minoris robur conſiſtit in
longa ſerie eorum, qui pro veritate religionis Chriſtianæ nul-
lum ne vel vitæ diſcrimen adire dubitarunt. Talis erat Eleazar
2 Mac,

2. Mac. 6, 18. 19. & 27. Tales erant septem illi fratres, quorum mentio fit 2. Mac. 6, 2. 7. 10. 13. 15. 18. 24. Tales deniq; fuerunt omnes isti qui martyrii laude cohonestantur. in Epistola ad Hebr. cap. ii. 36. 37. 38.

7. & Ult.
Argumentū.

7. Ultimum idq; firmissimum est desumptum ab interno Spiritus Sancti Testimonio. Syllogismus hinc formatur talis. Quam religionem Spiritus Sanctus in cordibus fidelium testatur esse veram, ea sola est vera Religio Christianam Religionem Spiritus Sanctus in cordibus fidelibus testatur esse veram. Christiana Religio est vera Religio. Major licet probatione vix egeat confirmari tamen potest appellationibus & attributis Spiritus Sancti est Spiritus veritatis Joh. 15, 26. & 16. v. 13. 1. Joh. 4. 6. Spiritus firmus & stabilis Ps. 51. 12. Cujus testimonium omni humana testificatione certius ac majus. 1. Joh. 5, 8 & 9. Minor patescit tum ex Scripturæ, tum ex Patrum testimonio Spiritus Sanctus ducit nos in omnem veritatem Joh. 16, 13. Spiritus testatur, quod Spiritus sit veritas, id est, quod doctrina à Spiritu Sancto profecta sit immota veritas, 1. Joh. 5, 7. Ex Patribus inventus est Dionysius 1. c. 7. de divinis nominibus scribit; Novit is, qui veritati conjunctus est, quam bene se habeat, etiamsi plures illum corripunt, quasi amentem & extra se factum. Per intemeratam enim fidem extra se fit, et a singulis patitur. Porro novit se ipsum veraciter non quod illi ajunt, insanire, sed ab instabili atq; variabili circa latissimam erroris varietatem motu per simplicem & semper se eodem modo habentem veritatem evasisse liberum. Porro tota hæc res videtur illustrari posse. 1. certitudine precum nostrarum exauditarum, quæ testem habet patrum conscientiam, ut patet ex Ps. 10, 17. 2. certitudine adoptionis nostræ. Spiritus enim Sanctus perhibet testimonium Spiritui nostro, nos esse Filios DEI Rom. 8, 16. 3. certitudine vitæ æternæ propter Christum nobis donandæ. Scimus namq; in quem credimus; & certum sumus, quia potens est depositum nostrum servare in illum diem 2. Tim. 1, 13. per quem autem hoc depositum servetur, additur seq. vers. Bonum depositum custodi per Spiritum Sanctum, qui habitat in nobis. Uti autem de precibus exauditis, de adoptione nostra, de vitæ æternæ certiores nos facit internum Spiritus Sancti testimonium, sic quoque se res habet in cognoscendâ Christianæ doctrinæ certitudine, quæ non tantoperè externo atque interno teste firmatur. Cœlestum

Cæterum hoc internum testimonium frustra expectatur, extra Scripturas: neque enim acquiritur, per raptus Enthüsiasticos, seu clandestinam, quæ sit remoris arbitris, inspirationem: lectione, meditatione, auscultatione Scripturarū ad hanc rem cum primis est opus, absque quâ si fiet, oleum & opera perditur Es 8, 19. & 20. Atque hæc sunt ferè potissima, quibus Religionis Christianæ certitudo comprobatur argumenta, quæ tamē non *separatim* sed *conjunctim* sumi & ad præsens institutum applicari debent Summa autem argumentorum omnium comprehenditur hoc Syllogismo. Illa Religio (1) cujus datur planè divina persuasio, (2) quæ & dogmata cognitu difficilissima & vaticinia de rebus futuris certo exitu cōprobata complectitur: (3) cujus exacta est harmonia & admiranda perfectio. (4) cujus doctrinæ est ingens vis & efficacia, (5) quæ tot tantis, tamq; stupendis miraculis est confirmata: (6) pro qua martyres supplicia quoque crudelissima adire non reormidarunt (7) quam Spiritus Sanctus in cordibus fidelium testatur esse veram, ea demum est vere Religio. Religioni Christianæ competunt septem prius enumerata requisita. E. Atque fiat de Theoremate 4.

THEOREMA V.

Christiana Religio ab aliis certis differt variis modis præcipue autem Autore, materiâ, formâ, fine, attributis & effectis.

Differt Christiana Religio ab aliis sectis his cum primis modis, 1. *Autore* veræ Religionis causa prima est Dæus 2. Petr. 1, 3. *Prout divina vñ ipse omnia nobis donavit. quæ ad vitam & pietatem pertinent, per agnitionem illius qui vocavit nos ad gloriam ac virtutem.* Falsæ Religionis causæ Internæ, 1. Humana ratio per lapsum depravata, 2. Scripturarum ac potentiæ divinæ ignorantia Matth. 22, 29. 3. Veritatis fastidium 2. Thes. 2, 10. 2. Tim. 4, 3. Externa est Diabolus, Jac. 3, 15. Non est ista sapientia supernè descendens: sed terrena animalis dæmoniaca, 2. Cor. 4, 4. 2. Cor. 11, 2. & 3. 2. *Materia* vera Religio habet legem Dæi & Evangelium integrum. Falsa nihil horum habet, sed quicquid ex Scripturis habet, id multis modis corrumpit: multa etiam rerum divinarum ignorat. 3. *Formâ* vera Religio colit Dæum eo modo qui verbo Dæi est præscriptus. Falsa vel fingit alium Dæum ab eo, qui se in verbo suo mani-

manifestavit vel verum non eo quo par erat modo veneratur
 Rom. 1, 28. 4. *Fine*, Christianæ Religionis finis est vel *Universalis*.
gloria DEI 1. Cor. 10, 31. Col. 3, 17. 1. Pet. 4, 11. vel *Particulari*, ut *con-*
vertatur homines à tenebris ad lucem à potestate Sathana ad Deum, ut re-
missionem peccatorum & sortem inter sanctos accipiant per fidem, opera
facientes digna iis, qui resipuerunt, Act. 26, 17. Falsæ universalis finis
 est DEI ignominia. Particularis 1. Ingenii ostentatio qualis fuit in
 Arrio, Honorum temporalium præ æternis gaudiis electio cuius
 rei exemplum erat in Phariseis Joh. 11, 43. 5. *Attributis* Religio vera
 est, una divina perfecta, sancta, necessaria, utilissima, antiquis-
 sima, firma & semper durans. Spontanea catholica. In falsâ Re-
 ligione hæc ferè omnia se contra habent. 6. *Effectis*. Christiana
 Religio digitos quasi habet, id est, maximam vim: tum ad conver-
 tendos Ethnicos, Testis est unus instar omnium Rex Agrippa, apud
 quem tantum ponderis unica Pauli concio habuit, ut ipse parum
 abesse tateretur, quin à Paulo persuasus Christianam amplecteretur
 religionem Act. 26, 28. Tum ad avocandos à tristitia homi-
 num animos, quos summis delibutos reddit gaudiis. Psal. 119, 14.
 & v. 162. Atque hæc sunt præcipua discrimina inter veram & fal-
 sam Religionem. Illa autem accuratè teneantur necesse est. 1. Ob
 veræ Religionis confirmationem, Vera enim Religio Autorem
 materiam formam, finem & effectum habet insignem In falsa nil
 tale deprehenditur. 2. Falsæ discretionem & rejectionem Nam
 cum jubeamur *ἀποδοῦναι τὴν τιμὴν αὐτῷ*, 1. Joh. 4, v. 1. quo tandem
 pacto hic delectus debito habebitur modo, si hoc discrimen ne-
 gligatur?

Conclusio.

DEO PATRI FILIO & SPIRITUI SANCTO gratias agi-
 mus immortales, quòd Religionis Christianæ lucem; nobis in-
 dulserit eundem devoto pectore rogamus, hanc veram Religio-
 nem à Christo ipso propositam & per Apostolos propagatam a-
 pud nos illibatam conservare dignetur, quo ipsum rectè
 agnoscamus & colamus, & tandem vitam conse-
 quamur æternam., Amen.

F I N I S,

eur
lis.
on-
re-
era
nis
t in
jus
ve-
nis
re-
na
er-
oud
um
ere-
mi-
14.
fal-
Ob
em
nil
am
kma
ne-
agi
in-
gio-
n a-

05 A 948

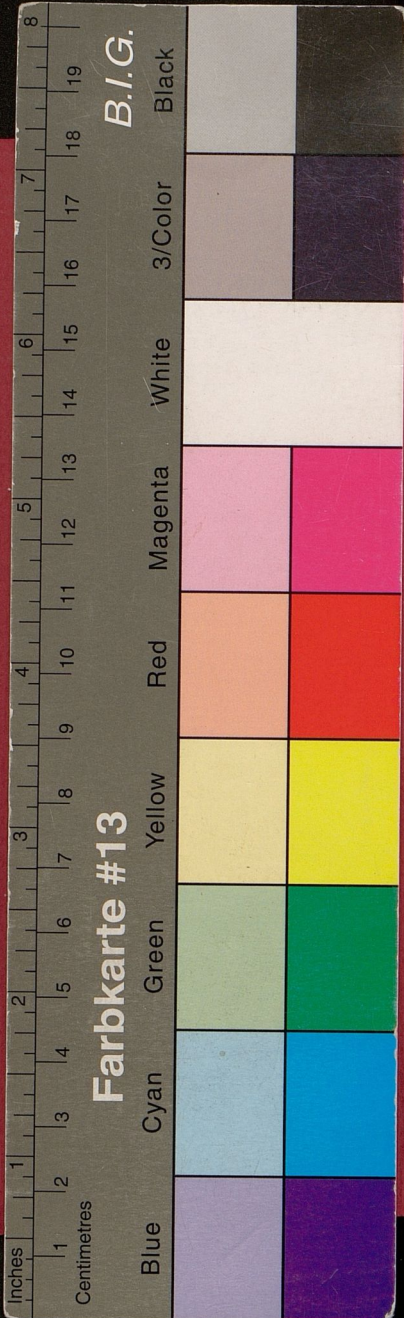
ULB Halle 3
003 761 703

V.D. 77

60,

IN
SYSTEMATIS THEOLOGICI PARTEM
Primam Generalem,
DE RELIGIONE ET EJUS ARTICULIS
Generatim confideratis.

DISPUTATIO II.

De
**RELIGIONE
CHRISTIANA, QUOD
ILLA SOLA SIT VERA ET
CAPESSENDA.**

Quam
ALTISSIMO ADSPIRANTE

SUB
PRÆSIDIO
BALTHASARIS MEISNERI
S. S. Th. D. & Profels. publ.

Placidâ συζητησιν ventilandam exhibet
CHRISTIANUS KÖCKERT,
Lübecenf. Saxo.

*Ad diem 10. Augusti horis pomeridianis,
in Auditorio minori.*

WITTEBERGÆ,
Excusa Typis JOHANNIS GORMANNI,
ANNO M. DC. XXV.